

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis

In Quatuor Partes Distributæ

In qua de Incarnatione Verbi & Mysteriis vitæ Christi, nec non de
Sacramentis in genere & singulis in specie succinctè & dilucidè tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1675

Disputatio IV. De Indissolubilitate, & Unitate Matrimonii.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72963](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72963)

Quaest. I. An & Qualiter indissolubile sit Matrimonium ratum 551

severantia usque in finem, seu donec revocetur: uti non revocatur in casu quodammodo, cum contrahens vi illius accipiat possessionem corporis alterius, & in ea perseveret. Nec refert, quod si ei constaret interna fictio compartis, statim revocaret consensum: nam cum de facto ab eo ignoretur, non alteratur inde ejus consensus. Plura plerumque sunt, quae si scirentur, non praeretur consensus; & tamen simpliciter praebetur, dum nesciuntur. Neque oportet facile admittere tacitas conditiones, contractu matrimoniali, ne leges divortiorum etiam quoad vinculum conjugii nimium accrescat. Multum porro facit, quod in praesenti ea sit communis interpretatio consensus contrahentium. Nec sane dubitandum est, quin tali ratione etiam explicitè praestetur. Tunc autem non requireretur novus consensus ex parte illius, qui prius verè consenserat. Quo proinde casu etiam ab aliis Auctoribus admitti debet exceptio in responsio Clementis VIII. Denique satis patet aliam rationem esse, quando fictio consensus est in matrimonio (id est est de aliis contractibus) interior; aliam, quando est exterior, & nota comparti, vel huic constat alium deficere in adimpletione contractus: hoc enim casu aperte retrahatur consensus; secus in altero casu, quo consensus & contractus utrimque, quan-

tum humanitus cognosci potest, tempore debito impletur, & executioni perseveranter mandatur.

Postremo dubitatur, an consensus deinde adhibendus, necessario sit exterius exprimendus eo modo, quo cognosci possit esse maritalem, an verò sufficiat, cum interius suppleri. Cum enim ab initio fuerit sufficiens expressio, videtur sufficere, quod suppleatur defectus interior per novum consensum, qui cum signo exteriori praecedenti coalescat in unum perfectum consensum sensibilem, sicut coalesceret, si consensus fuisset praevius. Ita sentiunt Varii. Qui consequenter idem sentire debent de casu, quo utrumque fuerat fictio merè interior. Difficultas tamen est, quod signum debeat esse expressivum consensus interni; non exprimatur autem consensus diu subsequens per signum praeteritum. Unde plures Recentiores exigunt novum signum sufficienter expressivum novi consensus. Ad quod nihilominus sufficere videtur ipse usus & possessio conjugis tanquam sui; sive quodcumque signum vel actus, quo alterum tanquam conjugem tractet & habeat. Quare sufficet ipsa copula habita affectu conjugali seu animo invicem habendi perpetuo in conjuges. An autem renovatio consensus fieri debeat coram parocho, & testibus, patebit infra disp. 5. quaest. 3.

43.
An consen-
sus supple-
ndus debeat
de novo ex-
primi per
signum ex-
ternum.

DISPUTATIO QUARTA.

De Indissolubilitate & Unitate Matrimonii.

QUESTIO I.

An & Qualiter indissolubile sit Matrimonium ratum?

rioris. Verum plerique alii volunt Matrimonium ratum esse indissolubile ex natura sua, auctoritate propria contrahentium. Qui rursus sunt divisi inter se: Covarruvias enim, Corduba, Pomius & plures alii censent sic esse ex natura sua indissolubile, ut nec Pontifex in eo dispensare possit: Coninch verò Lessus & plures alii censent posse solvi auctoritate, tum divinâ, tum humanâ pontificiâ.

Denique multi Canonistae, & Angelus, Silvester, Rosella apud Aversa q. 2. sect. 6. (& probabile reputat Sanchez l. 2. d. 15. cont. 1.) totam indissolubilitatem matrimonii ratum referant in jus pontificium, ut proinde validum etiam sine causa sit dissolubile à Pontifice: eo quod auctoritas & ratio altioris indissolubilitatem non persuadeant, nisi de matrimonio consummato, adeoque ad ratum non debeant extendi: praesertim cum constet hoc professione aut aliâ Ecclesiasticâ dispositione dissolvi.

Verum absolute asserendum omnino est matrimonium etiam solum ratum esse indissolubile jure divino. Idem satis colligitur ex Tridentino sess. 24. in doctrina de Sa-

2.
Id est jure
divino.

QUAMVIS apud omnes certum sit Matrimonium esse aliquâ ratione indissolubile, etiâ si tantum sit ratum, propria saltem contrahentium auctoritate, ideoque ipsum definiatur esse conjunctio maritalis viri & feminae individuâ seu indissolubilem vitæ societatem retinens: controversum tamen est, unde hæc indissolubilitas oriatur, cujusve potestati subsit dissolvere matrimonium ratum. In primis autem Sanchez lib. 2. d. 13. n. 10. cum aliis censet, attestatâ naturâ contractus non apparere, cur, sicut alii, non possit contrahentium voluntate dissolvi, dum nulli facerent injuriam: nam per quas causas res nascitur, per easdem dissolvitur s. in Inst. Quibus modis obligatio tollatur. Adjunctâ tamen divinâ institutione factum esse ita indissolubile, ut nequeat sic dissolvi quacumque ex causa, sed bene ex auctoritate supe-

cram, Matrim. ubi de ipso contractu matrimoniali loquens dicit; *Matrimonii perpetuum indissolubilemque nexum esse.* De quo etiam juxta *Tridentinum* Adam divino instinctu dixit *Genes. 2. Quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem &c.* Eiusdem quoque nexûs firmitatem juxta *Tridentinum* Christus confirmavit *Matth. 19. Quod Deus coniunxit, homo non separet.* Plura vide apud *Basilium Pontium l. 1. de Matrim. c. 13.*

3. Certum præterea est Matrimonium ratum non consummatum de facto solvi per solemnem professionem factam ab alterutro conjugum. Ita sub anathemate definit *Tridentinum sess. 24. can. 6.* Id ipsum deciditur ab *Alexandro III. c. Verum & c. Ex publico,* & ab *Innocentio III. c. Ex parte, de Convers. conjug.* & à *Joanne XXII. Extravag. Antiquæ.* Secus est, si quis tantum voveat continentiam in sæculo, etiam in manibus Episcopi; ut patet ex *c. Ex parte:* aut si tantum suscipiat Ordinem sacrum, ut declarat *Joannes XXII. Extravag. cit.*

4. Ex his colligitur, quaecumque tempus post initum Matrimonium intercesserit, posse conjugem intrare Religionem, quamdiu non fuerit consummatum. Immo *c. Ex publico cit.* conceditur (præsertim accedente consensu Doctorum Canonem sic explicantium) conjugi meditati Religionem bimestre ad deliberandum; quo proinde tempore non tenetur reddere debitum. Quòd si vi aut metu opprimatur, Matrimonium quidem consummatur, nec per professionem solvitur, potest nihilominus Religionem intrare; cum per alterius injuriam jure suo privari non potuerit: qui proinde debet sibi imputare, quòd tunc debeat in cælibatu permanere.

Nec obstat, quòd Christus *Matth. 19.* dicat: *Quicumque dimiserit uxorem suam &c.* quia non comprehenditur præsens casus: eò quòd sermo sit de Matrimonio consummato, per quod facti sunt duo in carne una, ut colligitur ex *c. Ex publico, cit.* Aut certè à Christo hunc casum, si aliàs foret comprehensus, esse exceptum, sensus Ecclesiæ manifestat.

Dixi, *Ratum non consummatum:* certum enim est apud omnes, Matrimonium consummatum per nullam professionem solvi. Unde si conjuges fideles mutuo consensu professi postea se invicem cognoscerent, non fornicarentur, sed tantum committerent sacrilegium.

Est autem controversia inter Doctores, quo jure professio religiosa & solemnis solvat matrimonium ratum? In qua *Scotus dist. 31. num. 7. & 8. Covarruvias, Pontius, Sanchez l. 2. d. 19. num. 3.* & plures, quos citat, existimant, ipsam dirimere Matrimonium jure divino positivo. Probatur: quia in primis professio non solvit illud jure naturæ, ut *Varii, signanter Bellarminus l. 2. de Mona-*

chi c. 28. (cui sanè hæc ratio non erat necessaria, utpote admittenti dispensationem papalem circa Matrimonium ratum) existimant: eò quòd professio religiosa non repugnet vinculo matrimoniali; ut patet, quando conjuges post matrimonium consummatum mutuo consensu profitentur Religionem. Deinde Matrimonium non solvitur per votum simplex, quòd tamen à solemnibus ex naturâ suâ non differt, sed tantum ex constitutione Ecclesiæ.

Nec obstat, quòd per professionem Religionis constituatur conjux in statu perfectiori: quia in tali etiam constituitur per susceptionem Ordinis sacri, item per vota simplicia post biennium emissa in Societate Jesu; per quæ tamen non solvitur matrimonium contractum.

Nec obstat etiam, quòd per professionem conjux se obliget Religioni tamquam per traditionem perfectiorem: quia similiter se obligat, quando consummato Matrimonio profitetur; vel quando mancipium proficitur, & tamen non solvitur tale matrimonium aut servitium.

Secundò non potest dici cum *Lesio l. 2. de Justitia c. 41. dubitat. 8. Coninch, Præposito & alii,* quòd professio solvat Matrimonium ratum jure pontificio: quia nullibi extat jus, quòd primò hoc statuat, sed Pontifices potiùs supponunt & declarant tale Matrimonium per professionem solvi; utique ex jure aliquo altiori. Deinde insolubilitas hujus matrimonii est juris naturalis vel certè divini, in quo Pontifex non potest dispensare; uti generaliter nequit inferri in lege superioris, nisi specialiter ei sit concessum (ut patet ex materia de Legibus) qualiter non invenitur concessa Pontifici facultas dispensandi in jure divino aut naturali.

Dices I. Solemniter contractum ex institutione Ecclesiæ; ut patet ex *c. unic. de Voto in Sanctis 6.* ergo votum solemne non magis solvit jure divino matrimonium ratum, quam votum simplex. Resp. Neg. Conf. Nam sicut Ecclesia per votum, annexam habens solemnitatem à se institutam, dissolvit nihilominus juxta alios vinculum Matrimonii rati ex speciali concessione sive facultate à Christo facta: sic pari facilitate dicitur, Ecclesiam illud non dissolvere, sed Christum; dependenter tamen à solemnitate voti per Ecclesiam instituenda, idque ipsi Ecclesiæ referre.

Dices II. Jus divinum à tempore Christi mansit invariatum: atqui olim solvebatur Matrimonium etiam per vota simplicia (ut multi colligunt, ex facto SS. Alexii, Macarii & aliorum) idque jure Ecclesiastico: ergo eodem jure solvit illud professio solemnis. Resp. Neg. Min. Ad exempla Sanctorum dico, illos deseruisse suam compartem ex speciali impulsu Spiritus sancti, ut asserit *Innocentius III. c. Ex parte cit.* sive

Defacto tamen solvitur, per solemnem professionem,

Quantumvis diu contractum.

Permittitur conjugatis bimestre ad deliberandum:

Citius per vim consummatum non admittit libertatem proficiendi,

Etsi per professionem non possit dissolvi.

Ratum, et illam dissolvitur jure divino positivo,

Non autem jure naturæ,

sive ejusmodi Matrimonium speciali privilegiolum fuerit, sive non.

Uterus hic quaeri solet, an extra casum professionis solemnis possit Pontifex iusta de causa dispensare in Matrimonio rato, sic ut uterque conjux possit inire aliud Matrimonium? Resp. Neg. cum Theologis passim, contra plures, tum Juristas, tum Theologos, quos sequitur Sanchez d. 14. num. 2. Ratio est, quod tale Matrimonium sit indissolubile jure naturae vel divino, adeoque à solo Deo solvi possit. Alioquin cur similiter non possit Pontifex dispensare in Matrimonio consummato, aliisque praecipuis divinis aut naturalibus?

Nec obstat, quod varii Pontifices referantur dispensasse in Matrimonio rato, ut de Martino V. & Eugenio IV. refert Antoninus: de Paulo III. Navarrus: de Gregorio XIII. Henriquez qui lib. 11. de Matrimonio cap. 8. num. 11. dicit eum unà dicere cum unde eum dispensasse. Vide Sanchez sup. & alios.

Non obstat, inquam: quia etiam plures Pontifices, ut Innocentius VIII. Adrianus VI. Pius V. teste Petro de Ledesma de Matrim. cap. 33. hujusmodi dispensationes negarunt, existimantes se dispensare non posse. Alii autem Pontifices dispensarunt, secuti in praxi contrariam opinionem, ob gravia mala & animarum pericula, melius existimantes sequi opinionem probabilem, quam malis istis non obviare, neque animabus succurrere.

Ex praxi nihilominus opposita variorum Pontificum sit opinio contraria valde probabilis. Potuit enim Deus, cui plene subditur Matrimonium dissolutio, dedisse, & ex posteriori intelligitur de facto dedisse Pontifici specialem auctoritatem illud dissolvendi, est jure divino indissolubile, ut dedit facultatem dispensandi in votis. Etiam id ipsum suadet ex eo, quod potestas ista favorabilis non videatur restringenda ad casum solemnis professionis. Ad quod tamen responderent Auctores alii, etiam tunc solvi, non à Papa, sed à Christo. Quod autem in votis à Papa dispensari possit, docere fidem. Etsi id non fiat dispensando proprie in lege divina, sed nomine Dei condonando vota, sive jure ex eis Deo acquiritur.

Requiritur tamen consequenter loquendo in hac posteriori opinione Sanchez ad dissolvendum matrimonium ratum iusta causa, non tantum ut licite fiat, sed supposito quod ipsum sit indissolubile jure divino aut naturali, etiam ut valide: sicut requiritur ad relaxandum vota. Iustae porro causae possent esse, primum impotentia consummationis superveniens matrimonio contracto; quae si fuisset antea, habuisset vim impedimenti dirimentis quoad valorem. Secundò, morbus perpetuus superveniens alteri conjugi, ita ut non possent simul

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

commiseri absque periculo & contagio alterius. Tertio, magna inaequalitas inter virum & feminam, aut periculum magni scandali vel damni inter conjunctos, aut perpetuae discordiae inter ipsos conjuges, aliae similes. Quod si etiam causa proportionata adesset, possit Pontifex consequenter loquendo in hac sententia non solum in casu particulari; sed etiam per legem cum statuto dissolvere matrimonium ratum v. g. ob susceptionem Ordinis sacri, &c. et si de facto tale quid statutum non sit.

An consequenter id possit Ecclesia non solum in speciali casu, sed etiam per legem.

QUESTIO II.

An & qualiter indissolubile sit Matrimonium consummatum?

MATRIMONIUM consummatum etiam fidelium esse dissolubile quoad vinculum ob adulterium compartis, adeoque ob illud posse innocentem transire ad secundas nuptias, docent Graeci Schismatici: nec non Lutherus, Calvinus & alii Sectarii recentiores. Quibus praefulerat Erasmus in annot. ad. 1. Cor. 7. fuisse id ipsum probans. Inclinat etiam Cajetanus & Catharinus. Quamvis hi tres iudicium suum submittant Ecclesiae. Lutherus insuper pro sufficienti causa dissolvendi matrimonium allegat molestantem cohabitationem ob frequentes rixas, item diurnam absentiam, vel quod pertrahat conjux conjugem ad peccatum. Hunc impudentiam superans Bucerus ait, posse solvi, quoties uxor se non praebet commodam viro, aut contra: quacumque videlicet de causa invicem displiceant. Quare ita facilius possit dissolvi, quam civiles contractus, qui utique ob solam malitiam alterutrius contrahentium non dirimuntur. Vide Bellarm. l. de Matrim. c. 15.

II. Errores circa praesentem quaestionem.

Sed contra hos errores definit Trid. sess. 24. can. 5. propter haesim aut molestantem cohabitationem, aut affectatam absentiam à conjugis dissolvi non posse matrimonii vinculum. Et can. 7. definit: si quis dixerit Ecclesiam errare, cum docuit & docet, iuxta Evangelicam & Apostolicam doctrinam, propter adulterium alterius conjugum, Matrimonii vinculum non posse dissolvi, & utrumque videlicet etiam innocentem qui causam adulterio non dedit, non posse, altero conjugis vivente, aliud Matrimonium contrahere, mæcharique eum, qui dimissa adultera aliam duxerit, & eam, quae dimissa adultero, alii nupsit; anathema sit. Ita porro temperatus Canon (qui alioquin absolute fornicatus erat) ad postulationem Oratorum Venetorum, ne claro anathemate percuterentur Graeci sub suis Praeulibus Romanae sedis parentibus suo more in ditionibus Reipublicae degentes, apud quos in vetustissimo more positum,

12. Veritas Catholica à Tridentino definita docet Matrimonium consummatum ne quidem per adulterium esse dissolubile.

A a a tum,

tum ut dimissâ adulterâ ducatur alia. Apparebat enim cuiuspiam, formulâ huiusmodi doctrinam oppositam ex parte notam hæreticis, quasi anathema solum caderet super temerarios doctrinæ Ecclesiasticæ, optimis fundamentis rixæ, vituperatores, esto ipsa non tamquam expressum dogma fidei traderetur. Vide Palavicinum l. 22. c. 4. n. 27. & seqq. Qui n. 29. addit Andream Cuestia Episcopum Legionensem repugnasse, asserendo hanc veritatem esse certam & firmatam in Synodo Milevitana, in Sexta Oecumenica, & in Florentina, adducendoque è Græcâ Clementem Alexandrinum ac Basilium; compluresque eorum, qui ad hæccebantur, alio sensu locutos fuisse, eorum dictis expensis, palam faciendo. Verùm plura suffragia jam consenserant, quamvis si Cuestia locus loquendi inter primos obtigisset, tantum alio numero affectarum pertractum iri censuerit Palavicinus, quantum ad refellendam petitionem satisfuisse. Et revera error contrarius satis adhuc percutitur Canone, prout dispositus mansit. Præterea Tridentinum in doctrina de Sacramento matrimonii præmiserat: Matrimonii perpetuum, indissolubileque nexum primus humani generis parens divini Spiritus instinctu pronuntiavit, cum dixit: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea, quamobrem relinques homo patrem suum & matrem & adheret uxori suæ, & erunt duo in carne una. Et postea de Christo loquens ait: Eiusdem nexûs firmitatem ab Adamo tanto antè pronuntiatam, his verbis confirmavit (quæ habentur Matth. 19.) Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet. Quod Christus dixit respondens ad petitionem Phariseorum quærentium: Si licet homini dimittere uxorem suam quacumque ex causa?

13. Probatur ex Scriptura, & cum quadam declaratione confirmato Matth. 19.

Probatur II. ex Apostolo ad Rom. 7. ubi dicitur solâ morte alterius conjugis solvi vinculum matrimoniale, & conjugem superstitem tunc demum solvi à lege viri ac restitui libertati, ut non sit adultera, si fuerit cum alio viro. Et I. ad Cor. 7. ait: iis qui matrimonio juncti sunt præcipio non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere: quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat. Et infra: Mulier alligata est legi, quanto tempore vir ejus vivit: quod si dormierit vir ejus, liberata est; cui vult nubat. Unde Augustinus l. 2. de Adult. conjug. c. 4. meritò ait: Hac verba Apostoli toties repetita, toties inculcata, vera sunt, viva sunt, sana sunt, plana sunt. Nullius viri posterioris mulier uxor esse incipit, nisi prioris esse desierit. Esse autem desinet uxor prioris, si moriatur vir ejus, non si fornicetur. Licet itaque dimittitur conjux ob causam fornicationis, sed manet vinculum prioris, propter quod si reus adulterii qui dimissam duxerit, etiam ob

causam fornicationis.

Eadem verba Apostoli explicando pulchre profertur Chrysostomus serm. de libello repudii, ubi inter cetera ait: Quando igitur licebit illi secundas nuptias contrahere? Quando? tunc ubi à cæena liberata fuerit, quando vir morietur solum. Chrysostomo consonat Basilus l. de vera virginitate post medium dicens: Non autem his, quoniam qui dimissam duxerit, mæchatur. Est enim, inquit, pro culpa dimissa est, vivit tamen ejus. Quid ergo dimissam perturbas? Cur illi spem non das, ut & de his agat penitentiam, quorum gratia dimissa est? Et vir à se dimissa sanam emendationem sive miseratus ad se rursus proprium revocet membrum? Quid emendandi se spatium præripis, vivente viro sic dimissam ducens? Permittit, inquit, aut ad viventem virum remeare meliorem factam mulierem: aut certe cum neque vidua, neque uxor sit, pro remissionis causa quæ peccavit in virum, semper penas dare. Tu cur ansequam peccatum suum, pro quo dimissa est, plane intelligere possit, eam ad conjugium recipiens, impudentem ad scelera deinceps facis? Nempe vivente viro alienam adulteras conjugem. Eandem veritatem Catholicam tradit Ambrosius l. 1. de Abraham c. 4. & 7. & l. 8. In Lucam c. 1. Item Hieronymus in Epist. ad Amantidum, & in Epist. ad Oceanum de obitu Fabiola. Et Concilium Milevitanum can. 17. qui est 69. inter Canones diversorum Conciliorum Provinciæ Africanæ, & à Græcis numeratur 105. inter Canones Conciliorum Carthagenensium. Plures alias auctoritates ex variis sæculis allegat Bellarminus de Matr. c. 6.

Objicitur illud Christi Matth. 19. Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mæchatur &c. ergo quid facit ob fornicationem, non mæchatur, & consequenter ad illam causam solvi potest prius matrimonium. Resp. Neg. priorem Conf. Verba Christi variè applicantur: nulla tamen expositionum favet Hæreticis. Primò dici potest, particulam, nisi, non sumi exceptivè, sed simpliciter præcisivè; quasi dixerit Christus: Quicumque dimiserit uxorem non fornicantem, seu (ut habet Versio Syriaca) non adulteram, seu (ut habet Versio Græca) non ob fornicationem, & aliam duxerit, mæchatur. Cui consonat expositio Augustini & plurium aliorum, dicens Christum fuisse locutum præcisivè, sive non voluisse asserere, quod ob fornicationem liceat solvere vinculum, sed quod ex nulla alia causa id liceat, præcindens, an ob fornicationem id liceat, an non: idque quia Pharisei, quibus respondebat non erant hujus veritatis capaces. Secundò in priori parte potest subintelligi, ly Mæchatur, hoc modo: Quicumque dimiserit uxorem nisi ob fornicationem, etiam & à toro, mæchatur (scilicet quatenus occasionaliter eam mæchatur) & si aliam duxerit, etiam mæchatur. Denique explicari potest hoc modo: Quicumque dimiserit uxorem suam, quod

quod non licet etiam quoad cohabitatio- nem & torum, nisi ob fornicationem, & si am duxerit, quacumque videlicet de cau- sa, mœchatur.

Porro sensum, quem præferunt Hære- tici non subsistere, patet: tum quia Marci 10. Christus absque ulla exceptione dixit: *Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam du- xerit, adulterium committit super eam: & si uxor dimiserit virum suum, & alii nupsit, mœchatur.* Tum quia in Evangelio absolute dicitur: *Qui dimissam duxerit mœchatur;* quod, si set fore falsum, si vinculum prioris matrimo- nii per talem dimissionem solveretur. Tum quia Apostolus 1. ad Cor. 7. uxorem adulteri jubet manere inuuptam, aut reconciliari viro suo.

Obijciuntur II. varii Canones; ut c. Si quis una mulier 31. ubi dicitur: *Potest ip- sam uxorem, quam deprehenderit sibi machi- natam fuisse mortem, dimittere, & si voluerit, aliam ducere.* Et c. Uxor a viro 32. q. 7. de ad- ulterii casu dicitur: *Viro licet ducere aliam.* Et c. Quod propolissit eod. tit. datur facultas nubendi viro patienti periculum incontinen- tiæ, cui uxor non potest reddere debitum. Denique in Concilio Arelatensi l. can. 10. datur solùm consiliùm, ne conjugibus suis adu- teris viventibus aliàs accipiant. Resp. tex- tum c. Si qua mulier esse corruptum, & ita legendum: *Potest ipse post mortem uxoris, si vo- luerit, aliam ducere.* Quod è contra negatur uxori ibidem in poenam criminis. Similiter in c. Uxor a viro, quod est desumptum ex Commentario adscripto S. Ambrosio in 1. ad Cor. 7. verba ista sunt de saluatoribus infer- ta, vel sanè subintelligendum est *ly*, *Post mortem uxoris;* ut notat Glossa. In c. Quod propolissit est sermo vel de matre solùm de- sponsata, vel de nupta quidem, sed quæ ha- bebat impotentem ante edentem, etsi post conjugium demum detectam. Concilium A- relatense denique dat monitionem de re de- bita, vel consiliùm ponit pro præcepto.

Sed dubium est, an insolubilitas matri- monii, saltem consummati, oriatur ex jure nature, ut multi volunt, an ex jure divino positivo, ut alii: an denique ex utroque, ut Sanchez, Conrck & plures alii. Dico autem cum his Doctoribus omnimodam insolu- bilitatem matrimonii fundari inchoative in jure nature, & completivè in jure divi- no positivo. Nam in primis aliqua insolu- bilitas matrimonii, saltem consummati, de quo potissimum controversatur, satis fun- datur in illo jure nature, quo prohibentur vagi concubitus inter viros & feminas, aut communicatio uxorum inter viros; quæ alioquin foret licita, per continuam disso- lutionem & contractionem matrimonii: utrumque autem ex se contrariatur rectæ susceptioni & educationi prolis; ad quam proinde aliqua insolubilitas matrimonii est necessaria. Omnimoda tamq̃ insolubilitas

insufficienter in eo solo fundatur: cum ab- solute sufficere potuisset, ut numquam liceret dissolutio facta propria contrahentium auctoritate, aut saltem non nisi in his vel il- lis circumstantiis, v. g. sterilitatis, aut su- pervenientis uni conjugum impotentiæ &c. Unde etsi illa omnimoda insolubilitas sum- moperè inuocat ad sobolem bene educan- dam, & fovendum mutuam amorem, au- tumque in rebus domesticis; adeoque sit inchoative de jure nature, oportuit tam- en illam stabilire per aliquam legem po- sitivam.

Hanc porro legem fuisse a Deo latam in principio mundi, probatur, & simul se- cunda pars nostræ opinionis: quia Gen. 2. Deus per os Adami tamquam præconis (ut loquitur Scotus dist. 26. num. 10.) dixit: *Relin- quit homo patrem & matrem, & adhærebit uxo- ri suæ.* Quæ verba sic intellexit Tridentinum, immo ipse Christus Matth. 19. ubi eadem verba allegans, indissolubilitatem matri- monii renovat, libellumque repudiij abro- gat, dicens: *Ab initio autem non fuit sic.*

Nihilominus tantæ Matrimonii indisso- lubilitati non obstat, quin Deus tamquam supremus omnium Dominus possit illud in certis casibus dissolvere, permittendo mala quæ inde oriri possent. Quàmvis de facto nullo omnino casu dissolvi Matrimonium Fidelium consummatum, sit apud omnes Catholicos in confesso. Duplici proinde casu solùm habet locum dissolutio Matri- monii consummati, scilicet in lege Mo- saica per libellum repudiij quoad matrimo- nia Judæorum, & in Lege nova quandoque quoad Matrimonium infidelium, uno con- juge converso ad fidem.

Quod ad primum attinet Deuter. 24. di- citur: *Si acceperit homo uxorem, & habuerit eam, & non invenerit gratiam ante oculos ejus propter aliquam fedicitatem, scribet libellum repu- diij, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo sua. Cumque egressa alterum maritum du- xerit &c.* Quæ verba Doctores commu- nius (quibus favet Scotus dist. 33. num. 4. & seq.) sic intelligunt, ut per hunc libellum fuerit solutum ipsùm Matrimonii vincu- lum. Quæ explicatio probatur; quia Deus potuit hoc concedere; quòd autem de facto viris id concesserit, patet ex absoluta locutione Scripturæ relatæ, cujus verba ad id sunt clara, ut clarioribus uti non poterit; si voluisset Deus concedere rem tamquam licitam. Et sanè non debuisset illud alioquin ex proposito & verbis tam planis inferi ipsi legi: sic enim ma- xima fuisset data occasio peccandi, & verba in plano sensu intelligendi. Quare etiam populus hoc servabat absque timore peccati, aut reprehensione Prophetarum. Confirmatur: quia mulier sic re- pudiata poterat inire aliud Matrimonium, ut aperte indicatur in Deuteronomio supra:

18. Subest disso- lutio illius potestatis di- vine.

Quæ ipsius solvitur do- plici casu.

19. Primo in veteri lege per libellum repudiij.

Per quem solvatur ipsum vin- culum con- jugale.

ergo prius matrimonium erat solum. Deinde si nupserat alteri, hoc mortuo, vel ab eodem repudiata, non poterat à priori marito recipi in uxorem, ut ibidem dicitur; quod tamen potius consulendum videretur, si prius matrimonium non fuisset solum. Denique sic potest intelligi Scriptura, & consonat textui Gentis Judaicæ fragilitati, ac sensui communi Doctorum; ergo sic intelligi debet; cum aliud nil obstat, quod prævaleat aut æquivalet.

Neque hoc mirum videri debet: quia sicut Deus olim dispensavit in polygamia; sic potuit dispensare cum ista Gente in insolubilitate matrimonii ad evitandum majus malum, scilicet uxoricidia &c.

Contrarium docent multi Theologi & Interpretes, existimantes Matrimonium per repudium non fuisse solum, neque etiam repudium licuisse, sed tantum fuisse permissum tamquam minus malum ad vitanda majora mala. Pro quibus

Dices I. Moyses (teste Christo *Matth.* 19.) permisit repudium ad duritiam cordis Judæorum; *Ab initio autem non fuit sic*, ut Christus subdit. Resp. Moyses permisit, id est, nomine Dei concessit, ut liceret, quod ab initio non licebat: idque occasione sumptâ ex duritia cordis Judæorum, ne ex ea majora mala orirentur: quàmvis positive non approbaverit, desiderans potius fieri contrarium.

Dices II. *Malachia* 2. dicitur: *Cum odio habueris, dimitte, dicit Dominus Deus Israël, operiet autem iniquitas vestimentum ejus*: ergo non fuit licitum dimittere uxorem. Resp. Neg. Conf. quia (omissis variis lectionibus & explanationibus hujus loci, quas vide apud Interpretes) videntur illo loco solum reprehendi, qui sine justa causa uxores repudiabant ex solo odio, vel impudico aliarum affectu.

Ad secundum casum quod attinet, certum est apud omnes, conjugem conversum ab infidelitate posse dissolvere prius Matrimonium, etiam consummatum, per hoc, quod contrahat novum, si alter in infidelitate obstinatus nolit cohabitare, aut saltem non nisi cum injuria divini nominis, vel scandalo, conando videlicet fidelem pertrahere ad pristinam infidelitatem, aliudve mortale peccatum. Ita expressè decidit ab Innocentio III. c. *Quanto*, & c. *Gaudemus*, de *Divortii*. Et colligitur ex Apostolo *I. ad Cor.* 7. ubi ait: *Quod si infidelis discedit, discedat: non enim servienti subiectus est frater aut soror in huiusmodi*. Id est, juxta interpretationem Pontificis & sensum Ecclesiæ, frater aut soror fidelis non subicitur servituti & ligamini prioris conjugii, sed potest illud deserere, & aliud novum conjugium inire.

Nec obstat, quòd Christus *Matth.* 19. renovaverit insolubilitatem Matrimonii: nam

quòd per privilegium exceperit hunc casum in gratiam fidei & religionis, testatur Apostolus supra, & tradit Ecclesia. Idque congruè fecit, ne infideles per conversionem ad fidem cogèrentur ducere vitam coelibem, ad quam tamen Christus neminem voluit obligare, aut timere huius incommodi à susceptione fidei detererentur.

Non obstat etiam, quòd Matrimonium non possit solvi, quantumvis alter conjugum revertatur ad gentilitatis errorem, ut patet ex c. *Quanto cit.* nam Christus hoc non cõcessit; prout constat ipsi concessisse aliud.

Dixi Matrimonium posse dissolvi per hoc, quòd conversus contrahat novum: non enim præcisè solvitur per ipsam conversionem, sive per Baptismum, ut patet ex c. *Gaudemus cit.* item ex Apostolo supra, ubi hortatur conjugem conversum, ut maneat cum infideli, si hic consentit ei cohabitare: ad id tamen non hortaretur, si conjugium per ipsam conversionem alterutrius conjugum foret dissolutum. Similiter non solvitur prius Matrimonium per hoc, quòd infidelis ineat novum: quia istud privilegium solum est concessum in favorem fidelis. Denique non potest dissolvi per aliud medium: cum maneat verum Matrimonium, quousque aliud ineatur ab ipso infideli, juxta c. *Gaudemus cit.* Existimat tamen Sanchez *l. 7. d. 76. n. 9.* cum aliis dissolvi etiam per professionem Religionis approbatam, sicut per illam dissolvitur Matrimonium ratum fidelium. Sed de hoc postremo ex fide constat, non constat autem esse concessum, ut per professionem dissolvatur ullum Matrimonium consummatum. Sed ex c. *Gaudemus* non habetur, nisi quòd solvatur ex contrahitione novi Matrimonii per fidelis. Neque etiam ad professionem religionis tali casu requiritur prioris Matrimonii consummatum in infidelitate contracti dissolutio, quæ in solius conjugis fidelis favore est concessa. Quare infidelis, qui deberet manere coelex, imputet id suæ pertinacitati, quæ recusat converti. Sanè idem inconveniens sequeretur, si fidelis vellet desinere non nubere, aut emitteret simplex votum castitatis, aut susciperet Ordines sacros: nam infidelis pertinax non posset inire novum Matrimonium, sed carere usu conjugii.

Potes an si fidelis monitis nolit converti, tamen consentiat cohabitare pacificè sine injuria Creatoris aut pertractione ad peccatum, possit equidem fidelis inire aliud Matrimonium, & per hoc prius dissolvere. Negat D. Thomas, D. Bonaventura & plures alii; eò quòd Apostolus supra dicat: *Si quis frater uxorem habet infidelem; & hæc consentit habitare cum eo, non dimittat illam &c.* Nihilominus oppositum docent plurimi. Et quidem aliqui censent id esse verum, etiam loquendo de antiquo tempore, quo permittebatur talibus cohabitatio: eò quòd illud Apostoli tantum videatur esse consilium, non præceptum;

20.
Etsi multi
contrarium
opinantur.

Quorum
argumenta
dissolvuntur.

21.
Secundò per
hoc quòd infidelis
conversus ad fidem
post Baptismum in
novum matrimonium
si compar
obstinata
nolit cohabitare
pacifice.

cepti; praemittit enim: *Ceteris ego dico, non Dominus*: ergo conjux fidelis poterat liberè ab infideli recedere; etsi Apostolus id non uideret ob spem conversionis. Ita colligitur ex *August. l. 1. de Adulter. conjug. c. 13. & 18.* Quia autem spes ista hoc tempore est tam exigua, ut spectatis, ex alia parte incommodis & periculis sibi minùs estimada, idcirco Ecclesia (ut Varrus notat) amplius non permittit, ut conjux conversus ad fidem cohabitaret alteri in infidelitate permanenti. Quare saltè supposità hac Ecclesiae prohibitione, cènsendum esset multò probabilius, posse conjugum sic conversum generaliter inire aliud matrimonium, & prius dissolvere, quando comparmanet in infidelitate obstinata: nam stante hac prohibitione Ecclesiae conjux infidelis nolens converti vellet alterum cohabitare sibi peccantiosè, sicq; pertraheret ad peccatum; adeoque etiam iocunda habet decisio *Innocentii III. c. Quanto cit.* Alioquin *A Lapide in 1. ad Cor. 7.* contendit non reperiri legem generalem Ecclesiae, quã prohibeatur praetata cohabitatio: etsi *Concilium Toletanum IV.* id prohibeat, quoad Judaeos. Quo supposito rueret fundamentum mox allegatum, in quantum non existeret prohibitio cohabitandi cum his, vel illis conjugibus infidelibus.

QUESTIO III.

De Unitate Matrimonii.

DUPLEX considerari posset unitas Matrimonii. Prima, instituendo comparationem ad idem tempus. Ea; consistit in hoc, quòd Matrimonium debeat esse sic unius cum una, ut non possit idem vir simul habere plures uxores, aut eadem mulier plures viros. Secunda, instituendo comparationem ad diversa tempora. Ea; consistit in eo, quòd post unum conjugis, adeoque cessationem unitas Matrimonii, non contrahatur viculum secundi vel tertii Matrimonii. Priori unitati opponitur polygamia; posteriori verò bigamia, trigamia, tetragamia &c. sive secundae, tertiæ, quartæ aut ulterioris nuptiæ.

Dico I. Polygamia seu pluralitas uxorum (idem à fortiori est de pluralitate virorum respectu ejusdem mulieris) jure divino inhibetur Christianis. Ita definit *Trident. sess. 24. can. 2.* Probatur manifestè ex *Matth. 19.* ubi Christus ait: *Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, machatur.* Ubi prohibet duci aliam priori dimissa, adeoque magis (ut notatur c. *Gaudemus, de Divortis*) priori retentà. Idem habetur *Matth. 10. & Luca 16.* ubi dicitur eum, qui priori uxore dimissa ducit aliam, machari, & adulterium committere super eam: quòd non esset verum, si posterior esset ipsius legitima uxor. Unde pariter certum est polygamiam non tantum esse jure divino illicitam, sed etiam irritam

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

quoad secundum conjugium. Et in hoc consistit impedimentum ligaminis dirimeas Matrimonium.

Dico II. Polygamia etiam ab initio mundi fuit illicita jure divino. Ita communissimè Theologi. Et colligitur ex *Gen. 2. Quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem, & adheret uxori suae, & erunt duo in carne una.* Quod Adam instinctu divino dixit: *Adheret uxori; non, uxoribus.* Item, *Erunt duo,* non autem tres vel plures, in carne una; ut notat *Innocentius III. c. Gaudemus, de Divortis.* Unde *Tridentinum sess. 24. in Doctrina Sacram. Matr. ait:* Hoc vinculo duos tantummodo copulari & conjugi Christus Dominus aperius docuit, cum postrema illa verba tamquam à Deo prolata (scilicet in initio mundi per os Adami) referens dixit: *Itaque jam non sunt duo, sed una caro.* Colligitur etiam ex c. *Gaudemus, de Divortis,* ubi *Innocentius III. ait:* Nulli unquam licuit in simul plures uxores habere, nisi cui fuit divina revelatione concessum. Unde *Nicolaus Papa c. An non districtè 24. q. 3.* factum *Lamech,* qui solus ante diluviu referatur duxisse duas uxores, vocat *adulterium & flagitium.*

Denique id ipsum esse inconveniens doctet ratio naturalis: nam planè recto ordini repugnaret, si una mulier plures maritos duceret, etiam attento bono generationis prolis. Pluralitas quoque uxorum recto ordini non congruit, sed potius, ut æqua sit viri & mulieris potestas in suum & conjugis corpus: adeoque sicut quælibet uxor se integrè tradit viro, sic & vir se tradat mulieri. Idemque congruit utilitati status matrimonialis, tum ad rectam prolis educationem, tum ad sinceriores inter conjuges affectum, tum ad rixas, discordiasque domesticas vitandas. Unde & apud Gentes solitiores non fuit permisa uxorum pluralitas; ut de Romanis notum est, inter quos recepta non fuit opposita permissio, quam *Julius Cæsar* teste *Suetonio in ejus vita* tentaverat inducere. Quare ob hæc & similia inconvenientia Deus ab initio creationis non aliter dedit hominibus potestatem suorum corporum in ordine ad usum generationis, nisi mediante conjugio unius cum una. Quod verò de *Valentiniano Imperatore* refert *Socrates l. 4. Histor. c. 26.* eum, ut ultra Severam conjugem suam superinduceret *Justinam,* legem tulisse & in singulis civitatibus divulgasse, ut cuique volenti liceret duas uxores habere legitimas; fabula est summa levitate concinnata, ut ostendit *Baronius ad annum 370.* Duxit quidam *Valentinianus Justinam,* sed post Severæ prioris uxoris obitum; inquit *Baronius.* Quamvis alioquin error unius Imperatoris amore impuro excæcati non prævaleret legibus divinis & Ecclesiasticis, ipsisque civilibus Romanorum, rectæque rationi.

Dico III. Ex divina concessione ante adventum Christi aliquando fuit licita poly-

26.

Immo fuit à Deo injuncta ab initio mundi.

27.

Inconvenientia ipsius polygamia.

Quæ nec apud Gentes solitiores permixta fuit.

28.

Polygamia

uxorum an
te Christi
adventum
aliquando
ex divina
concessione
liciti.

lygamia. Conclusio est satis certa, & habetur p. *Candemus citato*. Patet etiam ex *Augustino* no. l. 22. contra *Faussum* c. 47. Denique patet ex factis sanctissimorum virorum post diluuium, Abraham, Jacob, Elcana patris Samuelis, Davidis & aliorum, quos in continuo adulterio usque ad mortem vixisse non est credibile: cum à Scriptura utraque Testamenti multum laudentur, nec ullibi hac in parte vel minimum reprehendantur. Quinimmo Deus per os Nathanael Davidi imperavit tanquam magnum Dei beneficium, quod plures ei dedisset uxores: quod utique non fecisset, si pluralitatem uxorum David peccasset, adeoque tam continue adulteria commisisset, qui tam acriter à Nathan de uno adulterio fuerat correptus. Ratio hujus concessionis communiter assignatur à Doctoribus multiplicatio populi Dei, signanter post diluuium, quando vita hominum notabiliter brevior extitit. Sed huic rationi objicit *Aversa* q. 14. scilicet. 1. quod non constet nasci plures feminas quam masculos, sed potius sub quadam morali æquitate, adeoque pluralitatem uxorum non potuisse multum conferre ad majorem multiplicationem, eò quod dum aliqui viri acciperent plures uxores, totidem alii relinquerentur sine uxoribus. Non ergo oportet querere juxta ipsum aliam rationem ejus concessionis, præter divinam voluntatem summæ tamen sapientiæ innixam. Verum etsi hæc sit primaria ratio, negari tamen nequit, pluralitatem uxorum apud Judæos non impedivisse totidem alios, ne uxores haberent: adeoque divinam dispositione conduxisse ad multiplicationem populi fidelis.

29.
An solis
Judæis seu
Dei cultori-
bus.

Nihilominus hanc concessionem non soli populo Judæorum aut cultorum Dei fuisse peculiarem, sed inde etiam extensam fuisse ad alias Nationes, tamquam valde probabile admittit *Bellarminus* l. 1. de Matr. c. 11. & plures alii, & colligitur ex *Augustino* *suprà*.

Porrò Deus hoc concessit, vel mutando materiam, quatenus facultatem transferendi jus in suum corpus restrictam Deus extendit, ut posset quis illud in plures uxores transferre, prout plures docent: vel etiam dispensando in lege, si dicatur fuisse positiva: immo etsi fuerit naturalis, cum in ea etiam, si sit largè naturalis, possit Deus dispensare juxta *Secundum* & plures alios.

Fuit hæc
concessio pe-
nitentiæ per
Christum
ablata.

Fuit tamen hæc concessio penitus per Christum sublata, etiam quoad Gentiles: cum ipse Matrimonium pro omnibus re-duxerit ad pristinum statum juri naturæ consonum. Immo etiam ante Christum fuisse concessionem extinctam, censet *Bellarminus* *suprà* *propof.* 6. & approbat *Basilius Pontius* l. 7. c. 49. n. 6. Unde Ecclesia infidelem polygamum cum omnibus uxoribus con-

versum permittit manere cum sola prima, ceteris facultate habendi quibullibet.

Conclusio non obstat, quod Scriptura subinde secundas uxores vocet concubinas, quia illas etiam subinde vocat uxores. Sic Agar *Gen.* 6. dicitur uxor Abraham: item Cetura dicitur ejusdem uxor *Gen.* 25. & Bala *Gen.* 30. dicitur conjux Jacob: at *Gen.* 35. dicitur ejusdem concubina. Et *Deuter.* 21. dicitur: Si habuerit homo uxores duas &c. Immo nomen concubinæ tribuitur etiam, sed minor, primariæ uxori: ut patet *Judic.* 19. ubi unica Levitæ uxor dicitur concubina ejusdem: Unde quamvis nomen concubinæ communi usu significet illam, quæ consuetudine quadam vivendi adhibetur ad concubitum illicitum, Scriptura tamen illud etiam attribuit ei, quæ assumitur ad conjugium causâ concubitus seu generationis prolis. Potissimum tamen nomen uxoris tribuit ei, quæ assumitur in conjugium & sine ul familiæ administrationem, sic ut plenissimè participet jure & libertati uxoriæ, sitque viro quodammodo par. Quo modo Sara fuit assumpta ab Abraham, quæ idcirco vocatur domina ipsius Agar. Similiter assumptæ sunt ab Israël Lia & Rachel. Sed Agar, Bala, & Zelpha, quia permanserunt in conditione servili, desecerunt à perfectione juris uxorii. Unde nec filius Agar ancillæ Saræ, neque etiam filii Ceturæ fuerunt heredes bonorum Abraham, sed filius solius Saræ, quæ etiam *Gen.* 25. dicitur uxor cum distinctione contra concubinas seu uxores secundarias.

DICO IV. Secundæ nuptiæ (idem est de ulterioribus) post mortem comparitæ sunt per se licitæ. Est de fide contra *Monachos*, & *Novatianos*, qui secundas nuptias putant esse illicitas. Et patet ex perpetua praxi fidelium, & Apostolo *ad Rom.* 7. & *1. Cor.* 7. ubi ait: Si dormierit vir es, cuius maritus est, cui vult nubere, tantum in Domino, id est, prolis, non libidinis causâ, seu, religiosè cum Dei timore, aut certè in Domino, id est, in Domini Ecclesia & Christianismo. Unde nec Christus *Matth.* 22. damnavit mulierem, quod septem viros legitime habuisset; nec *Joan.* 4. Samaritanam, quod quinque habuisset. Idem traditur in *Concilio Nicæno* can. 8. *Florentino* in *Decreto de Armenis* (quod etiam de quartis & ulterioribus nuptiis id expressè declarat) & can. *Aperiatur* & can. *Quod si dormierit* 31. q. 1. de quorscumque nuptiis; & in *Decretalibus* *tit. de secundis nuptiis*.

Nihilominus in quibusdam Canonibus secundæ nuptiæ minus laudantur, & habentur tamquam signum cujusdam intemperantiam & nimiam concupiscentiæ. Ideo *de his* 31. q. 1. ex antiquissimo *Concilio Neocasariensi* arcebat in illis presbyter à convivio, & nubenti ob præsumptam intemperantiam imponebatur aliqua penitentia. Et ibidem c. *Hæc ratio* ex *Antore operis* imper-

perfecti in Matth. hom. 32. vocatur fornicatio, eaque licita & honesta.

Non obest etiam, quod secundis nuptiis denegetur benedictio: hoc enim ceremoniale est ex voluntate Ecclesiae, quae id statuit, ne repetitae benedictiones vilescant. Similiter non obest, quod bigami afficiantur irregularitate: eorum enim non est poenalis, sed constituta per Ecclesiam; quod huiusmodi matrimonium deficiat à perfecta significatione conjunctionis Christi cum Ecclesia.

Non obstat denique, quod Jure Civili infligatur infamia viduae nubenti infra annum. Iustus L. 1. C. de secundis nuptiis. Nam hanc poenam, & si quae aliae adhuc sint per leges statutae, abolet Jus Canonicum c. Si per illa, & c. Cum secundum Apostolum, de secundis nuptiis, ubi etiam tantum fiat mentio legalis infamiae, tamen ratio subjuncta, scilicet quod non deceat legalis infamiae sustinere jacturam, quae intra tempus luctus nubentis concessa sibi ab Apostolo utitur auctoritate per quam infamia aboletur, habet etiam locum in alijs poenis: ut proinde in iis idem sit statuentium, ex regula, quod legis ratio sit ejus anima, & in lege expressa, sit pro lege. Et ita servari tradit Gratianus hic P. 2. c. 3. §. 9. n. 7. & seqq. Quantum verò ad illas dispositiones, quae potius concernunt provisionem & commodum liberorum prioris matrimonii, cum non contineant poenam, dicendum, eas etiam hodie servandas esse, quia circa eas nihil disposuit lex Canonica; nec fuit ut disponeret, cum nihil mali moris involvant, immo bonis moribus respondeant.

Notandum tamen, non posse conjugem transvolare ad secundas nuptias, donec constet de morte comparis, in cuius praedictum, si forte superstes sit, cederet novum matrimonium, quicquid jure suo in casu dubio spoliandus. Praeterea quod praesumendum sit vivere, dum contrarium probatum non fuerit, ut tradunt omnes in Cap. In praesentia, de sponsalibus. Putat verò Silvester, Layman, Diana & plures alii, quod pro foro conscientiae sufficiat probabilitas de morte conjugis, per conjecturas & indicia. Sed communior & tutior doctrina requirit moralem certitudinem: nam c. Dominus, de secundis nuptiis dicitur: Nullus ad secundas nuptias migrare praesumat, donec ei constet, quid ab hac vita migraverit conjux ejus. Et c. In praesentia, de sponsalibus deciditur, quantumque annorum numero abfuerint viri, non posse uxores aliud matrimonium inire, donec certum nuntium recipiant de morte virorum. Qui Canones non solum agunt de foro externo: cum verba dirigantur etiam ad ipsos contrahentes. Et quidem c. In praesentia dicitur eos non posse contrahere, & simul praecipitur judici, ne permitat. Et sanè in re tam gravi, tot incommodis & periculis obnoxia, non est prudentis,

praesertim absque necessitate, duci solà probabili existimatione: aut certè etiam ex natura rei illa sufficeret, plus tamen requiritur jure saltem positivo.

Nec obstat, quod cap. Cum per Bellicam 34. quaest. 2. dicitur: Nec tamen culpabilis iudicetur, qui personam ejus mariti, qui jam non esse existimabatur, assumpsit. Item quod c. Quoniam ut vis non contestata dicitur: Si de carnali conjugio sit agendum, tam diu alteruter conjugum expectetur, donec de ipsius obitu verosimiliter praesumatur. Nam id intelligitur de existimatione justa & moraliter certa, atque de simili praesumptione, quae probationi aequivaleat. Alioquin cum c. Quoniam agatur in ordine ad forum externum, militaret hoc ipsum contra alios Auctores. Quod tamen addit Arvensis q. 14. sect. 3. in casu contrarietatis hos textus esse correctos per alios posteriores, non potest subsistere: cum posterius illis sit cap. Quoniam, quod est Innocentii III. qui est posterior Clemente III. & Lucio III. auctoribus priorum capitum.

Nihilominus moralis certitudo habet gradus, & ut plurimum relinquitur prudentiae iudicis. Specialiter autem non sufficere solam famam & testificationem de auditu, nisi concurrant alia adminicula & conjecturae, docet communior sententia: alia enim non facit certam moraliter probationem. Quam facere potest, concurrente diuturnitate absentiae, distantia loci, fundamento rationabili & universalitate ipsius famae. Similiter non sufficere unicum testem de visu, qui nec sufficit in levioribus causis, censet Bartolus, Zoefus & alii passim, nisi accedant alia adminicula, v. g. senium, debilitas &c. Ut proinde cap. Dominus, de secundis nuptiis, exigens certum nuntium, non sit accipiendum de teste uno, sed de certitudine quam ponunt certa nova. Puto tamen testem posse tantae fidei esse, ut sufficeret saltem juratus: cum inde major certitudo, quam ex alio communi teste cum quibusdam adminiculis habeatur. Quare sufficit attestatio desumpta ex libro Rectoris parochiae, quae censetur publica, & maxime fidem faciens. Alioquin totum ferè ad iudicis prudentiam remittendum est.

Quòd si adhibità debita cautela contractum sit novum matrimonium, & postea deprehendatur conjugem, qui certò putabatur mortuus, adhuc esse superstitem, certum est non valere secundum Matrimonium, adeoque primum esse redintegrandum, ut constat ex impedimento ligaminis, & expressè decisum est c. Dominus, de secundis nuptiis.

E contra, si temerè & absque debita certitudine contrahatur novum Matrimonium, reverà tamen postea appareat, spatium v. g. de morte conjugis rumorem fuisse verum, talis quidem ratione periculi gravissimè peccavit, Matrimonium tamen se-

Nulla hic Canonum contrarietas.

36. Qualitas certitudinis requisita amplius declaratur.

37. Si post secundas nuptias bona fide de contractas, deprehendatur conjugem adhuc vivere, ab eis recedendum est. Si temerè sint inita, verè tamen conjux obierit, valida sunt.

cundum verè fuit validum: quidquid contradicat Pontius lib. 7. c. 53. num. 5. Immo id expresse videtur decisum c. *Pomius, de secundis Nuptiis*. Qui textus atenus est correctus per c. *In presentia, de sponsalibus*, ut contendit *Pomius* existimans ibi personam conjugatam reddi inhabilem ad iterum contrahendum, donec certum nuptium accipiat de morte alterius conjugis, quasi verò hujus certitudinis carentia sit impedimentum dirimens, etiam sine vero ligamine. Quod omnino sine fundamento exco- gitatum est contra communem sensum. Nec in c. *In presentia* apparet ulla hujusmodi irritatio, sed tantum prohibitio; aut certè irritatio, ut ad huc *vincentius* *viris suis non possint ad aliorum consortium conuolare.*

38.
Vid. etiam, si
constet prio-

Ex quibus similiter constat carere fun- damento id, quod noster *Marchant* in *Resolut.*

de *S. Gram. Matrim. Casu 1. Resol. 6.* asserit, quod verè subesse in utroque foro impe- dimentum dirimens. ligaminis, quando quis contrahit secundas nuptias, postquam contraxerat priores certò invalidis ratione impediendi occulti: quasi verò prius ma- trimonium verè nullum, in facie Ecclesiæ celebratum, aliter obstitit secundo Matrimo- nio, quam quòd Ecclesiæ, quæ non iudicat de occultis, in foro externo staret pro in- validitate illius, quousque ei constet siue probetur defectus prioris Matrimonii. Alioquin uti hoc indubiè est in foro con- scientiæ nullum, sic posterius est in eodem foro validum. Prout indubiè validum foret, si conjugii certò constaret, sed probari Ecclesiæ non possit constans mors: quæ utique formalissimè soluitur ligamen lex- que conjugii.

DISPUTATIO QUINTA.

De Solemnitatibus Matrimonii, & Matrimonio Claudefino.

QUESTIO I.

An Matrimonium Claudefinum sit illicitum & invalidum?

1.
Matrimoni-
um clande-
stinum du-
pliciter su-
mitur.

Quodnam
enseatur
celebratum
coram facie
Ecclesiæ.

2.
Matrimoni-
um simpli-
citer clande-
stinum ante
Tridentinũ
erat illicitũ
iure Eccle-
siastico.

Non natu-
rali.

MATRIMONIUM, ut debite inueatur, exigit certas solemnitates, videlicet ut celebretur in facie Ecclesiæ, præmissisque certis denuntiationibus: aliter autem celebratum, etsi solæ denuntiationes sint indebite prætermittæ, generali quâdam ratione dicitur claudefinum. Propriè tamen & simpliciter ita appellatur, quod non est publice coram facie Ecclesiæ celebratum. Ad quod nunc requiritur, ut celebretur coram Parocho seu Ordinario, vel alio Sacerdote delegato ab eo, & duobus vel tribus testibus: olim autem censebatur contractum in facie Ecclesiæ, quod erat celebratum coram legitimo Ecclesiastico ministro & Pastore, eiusve locum tenente. De Matrimonio claudefino propriè sumpto nunc est sermo. Itaque

DICO I. Ante Concilium Tridentinum Matrimonia claudefina fuerunt illicita, sed non invalida. Prima pars patet ex *Trident. sess. 24. c. 1. de Reform. Matr.* ubi de illis sic loquitur: *Sancta Dei Ecclesia ex iustissimis causis illa semper detestata est atque prohibuit; verum cum sancta Synodus animadvertat, prohibitiones illas propter hominum inobedientiam jam non prodesse &c.*

Non sunt tamen Matrimonia claudefina prohibita iure naturæ, etiamsi nemine

præente, & omnino clam celebrentur: quidquid *Sanchez* *l. 3. d. 3. num. 8.* & quidam alii contrarium putent: nulla enim apparet ratio naturalis, quæ id satis suadeat. Confirmatur exemplo aliorum contractuum, in quibus (si claudefinè contrahantur) sunt etiam sæpe quædam inconuenientia; ut in Matrimonio: ob quæ potestas publica merito varia circa varios contractus ordinatur, etsi per se liceant & valeant claudefinè initi.

Secunda pars est communissima Docto- rum, & patet ex præfati Ecclesiæ, quæ etiam nunc, ubi *Tridentinum* est receptum, non habeat ea Matrimonia pro invalidis. Idipsum indicat *Tridentinum* supra in *primop. cap.* dicens, *dubitandum non esse, claudefina Matrimonia rata & vera esse, quamdiu Ecclesiæ ea irrita non fecit.* Quæ postrema verba sic iure disposita, ut relinquereur indecisum, an olim (de tempore *Tridentini* non erat ratio- nabilis quæstio) verè fuerint irritata ab *Evangelio* Papa; prout pauci ex Patribus Concilii existimabant, juxta *Galat. inum l. 23. Hist. Trid. c. 8. n. 10.* cum tamen prius abso- lute fuisset in forma Decreti positum: *Eodemque rament irrita non fecit.* Subditque nihilominus Ecclesiam semper illa prohibuisse. Cumque prohibitiones amplius non prodesse, procedit eodem ad irritationem eorumdem. De illis autem, qui priori uxore, cum clam contraxerant, relicta, cum alia palam contrahunt, docet quòd cum ea in perpetuo adulterio vivunt, cum scilicet *Tridentinum* nec- dum irritasset matrimonia clam contracta, quæ proinde apertissimè supponit fuisse va- lida: